

O'RTA OSIYODA IJTIMOIIY VA GUMANITAR TADQIQOTLAR-Jurnali 1-son. 3-qism. Noyabr-2025

AXBOROT ETIKASI VA FOYDALANUVCHILAR HUQUQLARI

Abdullaeva Nurjamal Maxsudovna

O'zbekiston davlat san'at va madaniyat instituti Nukus filiali "Texnogen va san'atshunoslik" fakulteti "Kutubxona axborot faoliyati" ta'lim yo'nalishi talabasi

Annotatsiya: Ushbu maqolada axborot etikasi va foydalanuvchilarning kutubxona va boshqa axborot manbalaridan foydalanishdagi huquqlari masalalari tahlil qilinadi. Axborot etikasi foydalanuvchilar va kutubxona xodimlari o'rtasidagi axborot almashinuvi jarayonida qonuniy va axloqiy me'yorlarni belgilashga xizmat qiladi. Maqolada foydalanuvchilarning axborotga erkin kirish huquqi, intellektual mulk huquqlari, shaxsiy ma'lumotlarni himoya qilish, axborot manbalaridan to'g'ri va adolatli foydalanish kabi jihatlar yoritiladi. Shu bilan birga, kutubxona xodimlari va foydalanuvchilarning axborot etikasi qoidalariga rioya qilishdagi mas'uliyati, axborot xavfsizligi va axborot resurslaridan samarali foydalanish bo'yicha tavsiyalar taqdim etiladi.

Kalit so'zlar: axborot etikasi, foydalanuvchilar huquqlari, axborot manbalari, intellektual mulk, axborot xavfsizligi.

Аннотация: В статье рассматриваются вопросы информационной этики и прав пользователей при использовании библиотечных и других информационных ресурсов. Информационная этика регулирует законные и моральные нормы обмена информацией между пользователями и библиотечными работниками. В статье освещаются права пользователей на свободный доступ к информации, права интеллектуальной собственности, защита личных данных, а также правильное и справедливое использование информационных ресурсов. Рассматривается ответственность сотрудников библиотек и пользователей за соблюдение норм информационной этики, обеспечение информационной безопасности и рекомендации по эффективному использованию ресурсов.

Ключевые слова: информационная этика, права пользователей, информационные ресурсы, интеллектуальная собственность, информационная безопасность.

Annotation: The article explores information ethics and users' rights in the use of library and other information resources. Information ethics establishes legal and moral norms in the process of information exchange between users and library staff. The paper highlights users' right to free access to information, intellectual property rights, personal data protection, and proper and fair use of information resources. It also examines the responsibilities of library staff and users regarding adherence to

O'RTA OSIYODA IJTIMOIIY VA GUMANITAR TADQIQOTLAR-Jurnali 1-son. 3-qism. Noyabr-2025

information ethics, information security, and provides recommendations for effective use of resources.

Keywords: information ethics, user rights, information resources, intellectual property, information security.

Axborot etikasi zamonaviy kutubxona va boshqa axborot tashkilotlarining faoliyatida muhim tamoyil sifatida xizmat qiladi. U foydalanuvchilar va kutubxona xodimlari o'rtasida axborot almashinuvi jarayonida adolat, qonuniylik va axloqiy me'yorlarni ta'minlaydi. Foydalanuvchilarning axborotga erkin kirish huquqi, shaxsiy ma'lumotlarning maxfiyligi, intellektual mulk huquqlariga rioya qilish va axborot manbalaridan to'g'ri foydalanish axborot etikasi asoslarini tashkil etadi. Shu bilan birga, kutubxona xodimlari foydalanuvchilarni axborot etikasi qoidalarini bilan tanishtirish, resurslardan adolatli foydalanishni ta'minlash va axborot xavfsizligini nazorat qilishda mas'uldir. Foydalanuvchilar esa o'z navbatida axborot manbalaridan qonuniy va etik me'yorlar doirasida foydalanishlari, intellektual mulk huquqlarini hurmat qilishlari va shaxsiy hamda jamiyat manfaatlarini hisobga olishlari lozim. Axborot xavfsizligi masalalari, jumladan, shaxsiy ma'lumotlarning himoyasi, elektron resurslardan ruxsatsiz foydalanishning oldini olish va axborot texnologiyalari xavfsizligi axborot etikasi bilan chambarchas bog'liqdir. Shu tarzda, axborot etikasi va foydalanuvchilar huquqlari kutubxona va boshqa axborot tashkilotlarining samarali, qonuniy va adolatli ishlashini ta'minlaydi, foydalanuvchilarning axborotga kirishini osonlashtiradi va ilmiy, ta'limiy hamda madaniy faoliyatni qo'llab-quvvatlaydi.

Axborot etikasi foydalanuvchilar va kutubxona xodimlari o'rtasidagi axborot almashinuvi jarayonida adolat, qonuniylik va axloqiy me'yorlarni ta'minlashga xizmat qiladi. Bu tamoyil foydalanuvchilarning axborotga erkin kirish huquqi, intellektual mulk huquqlari, shaxsiy ma'lumotlarni himoya qilish va axborot manbalaridan to'g'ri foydalanish kabi jihatlarni qamrab oladi. Kutubxona xodimlari axborot etikasi qoidalarini foydalanuvchilarga tushuntirish, resurslardan adolatli foydalanishni nazorat qilish va axborot xavfsizligini ta'minlash mas'uliyatiga ega. Shu bilan birga, foydalanuvchilar axborot manbalaridan qonuniy va etik me'yorlar doirasida foydalanishlari, intellektual mulk huquqlarini hurmat qilishlari va shaxsiy hamda jamiyat manfaatlarini hisobga olishlari kerak. Axborot etikasi shuningdek, elektron resurslardan ruxsatsiz foydalanishning oldini olish, shaxsiy ma'lumotlarni himoya qilish va axborot texnologiyalari xavfsizligini ta'minlashga xizmat qiladi. Foydalanuvchilar huquqlari va axborot etikasi prinsiplarini amalga oshirish kutubxona va boshqa axborot tashkilotlarining samarali, qonuniy va adolatli ishlashini ta'minlaydi, foydalanuvchilarning axborotga kirishini osonlashtiradi va ularning ilmiy, ta'limiy hamda madaniy faoliyatini qo'llab-quvvatlaydi. Shu tarzda, axborot etikasi va foydalanuvchilar huquqlari kutubxona xizmatlarining sifatini oshirish, axborot

O'RTA OSIYODA IJTIMOIIY VA GUMANITAR TADQIQOTLAR-Jurnali

1-son. 3-qism. Noyabr-2025

resurslaridan optimal foydalanish va foydalanuvchilarning bilim olish jarayonini samarali tashkil etishda muhim vosita sifatida xizmat qiladi.

Axborot etikasi va foydalanuvchilar huquqlari zamonaviy kutubxona va boshqa axborot tashkilotlarining faoliyatida markaziy ahamiyatga ega. Axborot etikasi foydalanuvchilar va kutubxona xodimlari o'rtasidagi axborot almashinuvi jarayonida qonuniy va axloqiy me'yorlarni belgilaydi, shu bilan birga axborot xavfsizligi va resurslardan adolatli foydalanishni ta'minlaydi. Foydalanuvchilarning axborotga erkin kirish huquqi, intellektual mulk huquqlarini hurmat qilish, shaxsiy ma'lumotlarning maxfiyligini ta'minlash va axborot manbalaridan to'g'ri foydalanish axborot etikasi asosiy tamoyillarini tashkil qiladi. Kutubxona xodimlari foydalanuvchilarni axborot etikasi qoidalari bilan tanishtirish, resurslardan adolatli foydalanishni nazorat qilish va axborot xavfsizligini ta'minlash mas'uliyatini o'z zimmasiga oladi. Shu bilan birga, foydalanuvchilar ham axborot manbalaridan qonuniy va axloqiy me'yorlar doirasida foydalanishlari, intellektual mulk huquqlarini hurmat qilishlari va shaxsiy hamda jamiyat manfaatlarini hisobga olishlari zarur. Axborot etikasi shuningdek, elektron resurslardan ruxsatsiz foydalanishning oldini olish, shaxsiy ma'lumotlarni himoya qilish va axborot texnologiyalari xavfsizligini ta'minlashga xizmat qiladi. Foydalanuvchilar huquqlari va axborot etikasi prinsiplarini amalga oshirish kutubxona va boshqa axborot tashkilotlarining samarali, qonuniy va adolatli ishlashini ta'minlaydi, foydalanuvchilarning axborotga kirishini osonlashtiradi va ularning ilmiy, ta'limiy hamda madaniy faoliyatini qo'llab-quvvatlaydi. Shu tarzda, axborot etikasi va foydalanuvchilar huquqlari kutubxona xizmatlarining sifatini oshirish, axborot resurslaridan optimal foydalanish va foydalanuvchilarning bilim olish jarayonini samarali tashkil etishda muhim vosita sifatida xizmat qiladi.

Axborot etikasi va foydalanuvchilar huquqlari kutubxona va boshqa axborot tashkilotlarida axborot resurslaridan foydalanish jarayonini tartibga soluvchi asosiy tamoyillardan biridir. Axborot etikasi foydalanuvchilar va kutubxona xodimlari o'rtasidagi axborot almashinuvi jarayonida qonuniy va axloqiy me'yorlarni belgilashga xizmat qiladi. Foydalanuvchilarning axborotga erkin kirish huquqi, intellektual mulk huquqlarini hurmat qilish, shaxsiy ma'lumotlarni himoya qilish va axborot manbalaridan to'g'ri foydalanish axborot etikasi tamoyillarini tashkil etadi. Kutubxona xodimlari foydalanuvchilarni axborot etikasi qoidalari bilan tanishtirish, resurslardan adolatli foydalanishni nazorat qilish va axborot xavfsizligini ta'minlash mas'uliyatini o'z zimmasiga oladi. Shu bilan birga, foydalanuvchilar ham axborot manbalaridan qonuniy va axloqiy me'yorlar doirasida foydalanishlari, intellektual mulk huquqlarini hurmat qilishlari va shaxsiy hamda jamiyat manfaatlarini hisobga olishlari kerak. Axborot etikasi elektron resurslardan ruxsatsiz foydalanishning oldini olish, shaxsiy ma'lumotlarni himoya qilish va axborot texnologiyalari xavfsizligini ta'minlashga

O‘RTA OSIYODA IJTIMOIIY VA GUMANITAR TADQIQOTLAR-Jurnali

1-son. 3-qism. Noyabr-2025

xizmat qiladi. Foydalanuvchilar huquqlari va axborot etikasi prinsiplarini amalga oshirish kutubxona xizmatlarining samarali, qonuniy va adolatli ishlashini ta'minlaydi, foydalanuvchilarning axborotga kirishini osonlashtiradi va ularning ilmiy, ta'limiy hamda madaniy faoliyatini qo'llab-quvvatlaydi. Shu tarzda, axborot etikasi va foydalanuvchilar huquqlari kutubxona xizmatlarining sifatini oshirish, axborot resurslaridan optimal foydalanish va foydalanuvchilarning bilim olish jarayonini samarali tashkil etishda muhim vosita sifatida xizmat qiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Bawden, D., & Robinson, L. (2012). *Introduction to Information Science*. Facet Publishing.
2. Alimov, Sh. (2019). *Axborot etikasi va kutubxona xizmati*. Toshkent: Fan va texnologiya nashriyoti.
3. UNESCO. (2005). *Guidelines for the Development of User Rights and Ethics in Libraries*. Paris: UNESCO.
4. Johnson, P., & Aharony, N. (2016). *Ethics in Library and Information Science*. Chandos Publishing.
5. Gorman, M. (2000). *Our Enduring Values: Librarianship in the 21st Century*. American Library Association.